

SEKRETARIJAT ZA KULTURU GRADA BEOGRADA

Ivan Karl, sekretar

Poštovani g. Karl,

Obratili smo se Sekretarijatu za kulturu Grada Beograda povodom problema u vezi sa velikim nedostatkom radnih prostora za likovne umetnike (ateljea) u gradu Beogradu. Ovaj problem predstavlja jedan od urgentnih problema naše profesije danas o čemu svedoči veliki broj pitanja i zahteva koji dolaze od našeg mnogobrojnog članstva.

Sastanak na ovu temu održali smo u prostorijama Sekretarijata dana 14. maja 2021. Sastanku su prisustvovali Andrija Bojanić i Danilo Đoković, ispred Sekretarijata za kulturu grada Beograda, i Vahida Ramujkić, Milica Ružičić i Milena Putnik ispred Radne grupe za prostore Udruženja likovnih umetnika Srbije (ULUS).

Na sastanku smo ukazale na problem velikog nedostatka ateljea kao osnovnih prostora za rad i razvoj stvaralaštva likovnih umetnika Beograda. Profesija likovnog umetnika zasniva se na specifičnoj vrsti rada sa određenim prostornim zahtevima i zdravstvenim rizicima (upotreba različitih alata, prisustvo isparenja itd). Prisutne na sastanku upoznale smo sa rezultatima nedavno sprovedene ULUS-ove ankete koja pokazuje da skoro 60% umetnika koristi prostor u kojem živi kao radni prostor, dok samo 1,6% umetnika radi u prostoru (ateljeu) koji iznajmljuje posebno za tu namenu. Istakle smo, poređenja radi, i rezultate istraživanja koje je rađeno sedamdesetih godina od strane Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka Srbije koji je tom prilikom ocenio kao nepovoljnost tadašnju situaciju u kojoj samo 40% umetnika ima obezbeđene radne prostore. Ateljei su tada bili obezbeđivani iz fonda gradskih prostora, a dodeljivani su preko matičnog Udruženja. Na sastanku smo predstavnik Grada podsetile na činjenicu da je obezbeđivanje ateljea uvek predstavljalo važan vid kulturne politike Grada i da se ovo pitanje sve do nedavno rešavalo upravo na način što je Grad obezbeđivao posebne prostore koji su se koristili za ovu namenu (npr. Staro sajmište, potkrovlja na Novom Beogradu, Dorćolu itd...), a Udruženje je dodeljivalo ove prostore najistaknutijim stvaraocima putem formiranja posebne komisije i jasno utvrđenih kriterijuma kojima su se rangirali kandidati prema stručnim referencama. Procesom privatizacije fond ateljea se značajno smanjio dok novi prostori nisu obezbeđivani.

Ovom prilikom ukazale smo i na to da smo analizirale situaciju dodele prostora koji su kategorizovani kao ateljei pri gradskoj Direkciji za imovinu i poslovne prostore, te da se stekao utisak da postoji tendencija da se prostori koji su nekada bili u ovoj kategoriji sada preobraćaju u druge kategorije prostora, čime se smanjuje broj prostora u kategoriji ateljea, a prostorima se podiže cena zakupa i postaju nepristupačniji za umetnike. Trenutno se za kategoriju ateljea sprovodi identičan postupak javnog nadmetanja kao i za druge prostore u ponudi poslovnih prostora Grada što je krajnje neprimereno struci i dovodi u neravnotežan položaj umetnike, budući da ih rangira isključivo prema njihovoj platežnoj moći, a upitna je i transparentnost procesa. Na ovom sastanku založile smo se za vraćanje adekvatnijeg sistema bodovanja umetničkih aktivnosti, formiranja rang listi (kao i listi čekanja) na osnovu procene stručnih komisija, što je sve ranije sprovodio ULUS u saradnji sa Gradom. Predstavnici Sekretarijata ovom prilikom su naveli da Sekretarijat pomaže umetnicima u procesu konkurisanja za ove prostore na način da im

izdaje preporuke, a o razmatranju konkursnih prijava i daljem postupku odlučuje Direkcija za imovinu u šta Sekretarijat nema uvid. Takođe, predstavnici Sekretarijata su istakli da umetnici slabo konkurišu za ove prostore što smo smatramo za apsurdan, ali indikativan podatak koji govori o tome da ovaj sistem loše u praksi funkcioniše. Ateljei su upravo namenjeni likovnim umetnicima za njihov profesionalni rad i umetnici treba da budu jedini korisnici ovako kategorisanih prostora u vlasništvu Grada.

Izražavamo nadu da Sekretarijat za kulturu može pomoći u pregovorima Udruženja sa Direkcijom za imovinu kako bi se obnovila kategorija umetničkih ateljea i zaštitio jedan deo fonda poslovnih prostora u vlasništvu Grada od prepuštanja diktatu isključive tržišne logike. Drugi mogući instrumenti u sprovođenju kvalitetne kulturne politike grada u ovom domenu uključili bi i regulisanje legislative koja bi, podizanjem poreske osnove za napuštene prostore, mogla da motiviše vlasnike napuštenih prostora da ih iznajmljuju umetnicima po povoljnim cenama, umesto da ih prepuštaju propadanju dok čekaju bolji trenutak za investiranje. Različite mogućnosti postoje, ali je neophodna saradnja između sektora kulture i drugih gradskih institucija, kao i tesna uključenost umetničke zajednice u pronalaženje rešenja.

U predstojećem periodu ULUS će uraditi detaljnu analizu broja umetnika kojima je potreban radni prostor, ali su sadašnje procene da je u Beogradu potrebno obezbediti više od 300 ateljea za likovne stvaraoce. Potrebno je napraviti dugoročni plan u ovom pravcu koji bi uz pomoć Grada i države trebalo ispuniti u narednih 5-10 godina. Dinamika obezbeđivanja prostora i forme ovih prostora bili bi predmet trenutnih okolnosti i pregovora, ali ističemo da bi umetnicima bio interesantan čitav raspon prostora - od velikih napuštenih industrijskih prostora do manjih pojedinačnih jedinica u stambenim kvartovima. Takođe, postoji mogućnost privremenog ustupanja određenih prostora Grada na godišnje ili višegodišnje korišćenje, ali i ustupanje prostora na nekoliko meseci za razvoj određenog projekta ili koncepcije u periodu od nekoliko meseci (rezidencijalni programi) i sl. ULUS, kao profesionalno Udruženje sa reprezentativnim statusom, nudi svoju pomoć u svim oblicima saradnje i rada na ovom pitanju, od konsultacija do praktičnih sprovođenja određenih inicijativa u delo.

Verujemo da kao nosioci kulturne politike Grada veoma dobro poznajete benefite koje kvalitetna kulturna i umetnička ponuda donosi razvoju jednog grada, a oni se ne očitavaju samo u prezentovanju rezultata umetničkog rada u izlagačkim institucijama, već i u oživljavanju zapuštenih prostora kroz aktivaciju umetničkog stvaralaštva. Ovakvi prostori namenjeni kreativcima i umetnicima nisu samo korisni za razvoj umetničke scene, već dugoročno čine kulturni identitet metropole. O ovome postoje brojni primeri u Evropi i regionu (Rojc u Puli, Metelkova u Ljubljani itd) koji su postali pravi kulturni hubovi (culture hub) i neka od najvažnijih mesta u gradovima koja privlače veliki broj posetilaca i koncentrišu kreativne potencijale stanovnika grada na jednom mestu što ima izuzetne povoljnosti za razvoj samog grada.

Molimo Vas da naše predloge razmotrite i uvažite. Kao jedan od prvih koraka vidimo neophodnost da se organizuje zajednički sastanak predstavnika Sekretarijata za kulturu, našeg Udruženja i Direkcije za imovinu Grada Beograda, kako bismo započeli proces rešavanja pitanja ateljea za likovne umetnike u Beogradu.

U Beogradu, dana 17. maja 2021. godine.

Za Udruženje likovnih umetnika Srbije

dr um. Vahida Ramujkić, samostalna umetnica, članica Upravnog odbora ULUS-a

dr um. Milica Ružičić, profesor na Beogradskoj akademiji poslovnih i umetničkih strukovnih studija,
koordinatorka ULUS-ove Radne grupe za prostore

dr um. Milena Putnik, docent na Šumarskom fakultetu, članica ULUS-ove Radne grupe za prostore